

127 **ABA-NOVÁK VILMOS** (1894-1941)

SZÜRET (BORLOPÓ, LOPÓTÖKKEL), 1925 KÖRÜL

Olaj, vászon, 125,5x90,5 cm
Jelezve balra fent: Aba-Novák

Kikiáltási ár: 14 000 000 Ft / 46 667 EUR

PROVENIENCIA:

- korábban Rudas Jenő tulajdonában
- Urbach Miklós gyűjteményében (1962)

KIÁLLÍTVA:

- LXXXVIII. Csoportkiállítás. Aba-Novák Vilmos, Feiks Jenő, Kelemen Emil, Patkó Károly és Ziffer Sándor festők. Ernst Múzeum, Budapest, 1927. február, katalógus: 158.
- Aba-Novák emlékkiállítás. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1962. katalógus: 45.

REPRODUKÁLVA:

- B. Supka Magdolna: Aba-Novák Vilmos. Corvina Kiadó, Budapest, 1971. 13. kép
- Molnos Péter: Aba-Novák. Népszabadság Könyvek, Budapest, 2006. lappangó képek: 16.

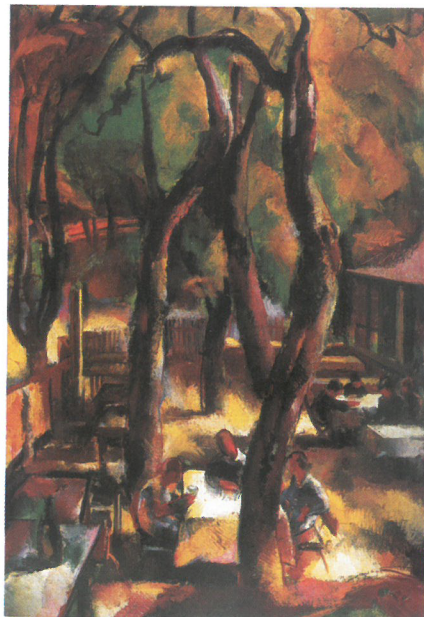
AUKCIONÁLVA:

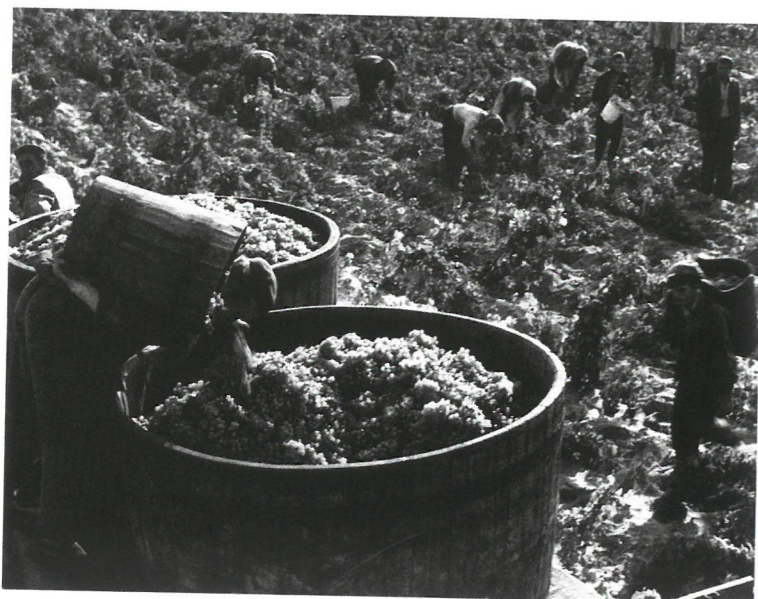
- BÁV 58 árverés, 1. tétel

ABA-NOVÁK VILMOS: BOROZÓK, 1925 körül,
magántulajdon

ABA-NOVÁK VILMOS:
ZUGLIGETI RÉSZLET, 1926 körül,
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Szüret a budai hegyekben, 1900-as évek első harmada

Jókai Mór Svábhegyi szőlőjében, 1800-as évek vége

Jókai Mór, mint „gondos gazda”, 1800-as évek vége

Bencés barát és két koccintó, 1900-as évek eleje

MULATÓK ÉS KISKOCSMÁK A RÉGI BUDÁN

„Budán van egy kis hajrigger” – szölt a múlt század eleji mulatódal Bilicsi Tivadar előadásában. Csak volt, tehetnének hozzá, már elég régen. A Budát, Óbudát és a Buda környéki hegyeket a török uralom után benépesítő, rác és német polgárok szorgos szőlőtermesztésbe fogtak a várost övező napos dűlőkön. Az 1900-as évek eleji térképek a Rózsadombtól, a Sváb- és Sas-hegyen át a Gellért-hegyig mindenütt szőlőskerteket jelölnek. Sok helyütt még a tér- és utcanevek – Orbán, Szüret, Bakator – is ennek az időnek az emlékét idézik. A pest-budai polgárság és értelmiség körében is divat lett a hegyvidékre kirándulgatni, ott borozgatni és szüretelni. Jókai Mór maga is gazdálkodott a Sváb-hegyen. Azután előbb a filoxéra pusztította a szőlőt, majd a növekedésnek indult város kurtította egyre-másra a zöld-övezeteket.

A régi főváros hírneves vigalmi negyede, a Tabán, a Krúdy Gyula által megírt zenés kisvendéglőkkel, pincekocsmákkal együtt az 1930-as bontásnak esett áldozatul. Zugliget és Óbuda

ugyanakkor még sokáig tartotta magát. „Újlak felől minden harmadik, a Tímár utcától véve minden második, a Flórián tér környékén minden egyes házban kocsmá van” – jegyzi fel az 1920-as években az Óbudán élő Krúdy. Míg nem végül oda is beköszönt a modern városrendezés.

A „ZUGLISZÉ”

„Zugliget gyerekkorom kedvenc helyei közé tartozott – emlékezett vissza a 19. század végén a Sváb-hegyre Jókai Mór, aki utolsó éveit maga is itt töltötte büszke szőlősgazdaként. Zugliget a legpompásabb nyaralókkal van beépítve, melyeken díszkertek, gyümölcsösök körítettek. Kényelmes vendéglők: a 'Fácán', 'Szarvas', 'Disznófő' legkedvesebb mulatóhelyei a fővárosi közönségnek. [...]Az egész Zugliget mellékvölgyeivel, a Csillag- és Harangvölgygel egy darab Svájc a budai hegyek közt, mely a főváros környékének legfestőibb része.”

A 19. század végétől a II. Világháborúig az estélyek, bállok, farsangi táncmulatságok mellett a főváros időtöltésének kedvelt és divatos formája volt a kirándulás, a zöldben való mulatozás. A 20. század első felétől Budapest egyik legkedveltebb és a villamos vonalnak köszönhetően talán legjobban megközelíthető kiránduló helye volt Zugliget. A Csillag-völgyben vendéglők sora várta a megéhező megszomjazó kirándulókat. A Fácán fogadó a magyar művészek nyári törzshelye volt, a fogadóval szemben található Tündér-hegyi szanatóriumban pedig sok neves költőnk-írónk és más művésznök pihent hosszabb rövidebb ideig. Különösen a három jelentős pest-budai búcsú – a gellérthegyi húsvéthétfői népünnepe, a zugligeti püskösdhétfői mulatság és a lipótmezei kisasszony napi búcsú – mozgott nagy tömegeket.

Jókai útleírásaiban így ír ezekről a neves püskösdhétfői mulatságokról: „Püskösd hétfőjén aztán az egész népé volt a Svábhegy. E napon, mintha az egész város kimozdult volna a helyéből,

úgy tódult föl a hegyi utakon már hajnalhasadtakor a mulató csapatok: dalárdák, céhek, egyesületek, iskolák zászlóikkal, énekelve, dobolva – nyalka stuczer, gitárral nyakában imádottja előtt walezerve; természetes törzspolgár, nyakába akasztott kulaccsal, felesége karján az elemősi tarisznya, kis gyerekszekérbé felpakolva a két legifjabb csemete, azt a nagyobb fiú és leány elől húzva, hátul tolvaj mozdítja előre; fiatal serdülő leánykák, arcuk a hegyi légtől pirosra festve; cilinderes gavallérok hölgyeik nagykendőjével a karjukon; izmos munkás legények rúdra akasztott sörshordóval a vállukon; kevély bakák pirosposzsgás szakácsnők kíséretében. Ütközben egy szál cigány üdvözli az érkező karavánokat, solo trombitán hangicsálva a Klapka-indulót meg a Schneider Fáni-polkát. Az érkező csoportok nem keresnek házat, ereszt, vendégfogadót, hanem árnyékos fát, bokrot. Ott állítják föl a bográcsot. Targallyat szednek, tüzet raknak, főzik a paprikás gulyást, s mellette csapra ütik a hordót. Szép leányok elindulnak mezei virágot szedni; erdő, mező most

virít javában; nagybokrétákat kötnek, s mind koszorús fejjel térnek vissza. Elolvasott hírlapok szolgálnak abroszul, amelyekre kiterítik a háziasszonyok lakomáik kincsét. A mézeskalácsos sátorok körül tolong a gyermekereg; szerelmes legények választottaiknak cifra szíveket vásárolnak. Kucséber narancsos kosarának, görbe bot, cifra nyelvű bicsak-áruzó tót portékájának van erős kelete. Itt harcias dalokat énekelnek; amott kergetősdit játszanak; a bokrokon hölgykalap, tarka kendő lobog. És közben vagy ötven kintorna gyakorolja a zeneművészetet, versenyezve hat cigánybandával meg a budakeszi sváb paraszt kapella trombitáival és öreg dobjával; ami aztán ahány, annyiféle nótá egyszerre és összekeveredve, felülmúl minden eddig kitalált zeneelvezetést. A lemenő nap negyvenezer embert is lát táncolni, ujjongni, tombolni a Svábhegyen. A zöld gyepen egész szérűk vannak már taposva a polka- és csárdás-táncból. A „Csillag” kocsmáros alig győzi egész háznépével a szolgálatot. ... Ezalatt az ideális mulatózó elvándorolnak a

Normafához s föl a János-hegyre, és gyönyörködnek a főséges kilátásban. Aztán a fölkelő hold látja ugyanazt a népfolyót visszahömpölyögni a hegytetőről. Zilált öltözetek, összegyűrt kalapok, fűzőld foltos fehér ruhák és anginét pantallók, nekirpult arcok, egymást támogató alakok, danoló csoportok, hahotázó, bőrükbe nem fért őstípusai a fővárosi parasztnak; szilaj párok, kiknek nem volt elég a tánc, még hazatértükben is polkázni az úton; disputáló polgárok, hetyke iparoslegények, kik fogadott kintornással kísértetik magukat hazáig exaltált családapák, kik minden áron szabad ég alatt akarják tölteni az éjszakát, kétoldalt támogatva a feleségtől meg a leánycselédétől; közli egy sikongató szép leány, akit felültettek egy számarra s az nekivisz túskebezőtnak. S ez a látvány így gombolyodik le ezernyi változatban késő éjfélig; de azért a gyepen még táncolnak holdvilág, lámpafény mellé a kintorna körül, s a lombátor alatt még reggel is hangzik a budakeszie öreg dobja és bombardonja.

NEM MESSZE A FÁCÁNTÓL ...

A mai Csillagvölgyi és a Béla Király utca sarkán – nem messze a Fácán fogadótól – vert tábort Aba-Novák Vilmos és baráti társasága az 1920-as évek közepén. 1924–1927 között ugyanis a festőnek és feleségének, Katónak állandó lakhelyévé vált Zugliget. Pestről, a Kálmán utcából költöztek ide, az út elején álló – a kirándulók és a környékbeli kofák által látogatott – vendéglő melléképületébe. Ez az italkimérés valószínűleg épp az a Csillag kocsmá lehetett, melyről Jókai oly kedélyesen megemlékezik a fenti idézetben. Aba-Novákék vendégeiként számos festőbarát és ismerős fordult meg itt. Bánk Ernő, Czumpf Imre, Fonó Lajos, Kelemen Emil, Mattioni Eszter és Patkó Károly vettek részt ezeken a vidám hangulatú összejöveteleken, mulatságokon.

Aba-Novák Zugligetben készült festményeinek állandó motívumává váltak a környék kertvendéglői és kiskocsmái, valamint a Csillag, annak melléképülete és „... a zugligeti kunyhó hatalmas, szinte őserdei fák oltalmában, képzeletnövelő bozótvilága ...”.

A kerthelyiségekben készült képek groteszk figurái pedig mintha Jókai útleírásának élőképeiből léptek volna elő: „Ott van az élvezetek Eldorádója: zenekar, népénekes-társaság, hinta, kerengőjáték (Ringelspiel); közben döng a fagolyó a tekepályán; izmos legények ütik magasra ököllet a „balmot” (léggel tölt óriási lapda). Van ott célbalövés, birkózás, karómászás; csörög a kocka a krajcáros Monte-Carlónál, hol vándor kucséber adja a bankot – fügekoszorú nyereménnyel.”

Marada József kertvendéglője a Tabánban, 1900 körül

JOBB OLDAL

A Tabán szőlőkertek koszorújában, 1860 körül

Borkóstoló, 1900-as évek első fele

A zugligeti Fácán fogadó, 1900-as évek eleje

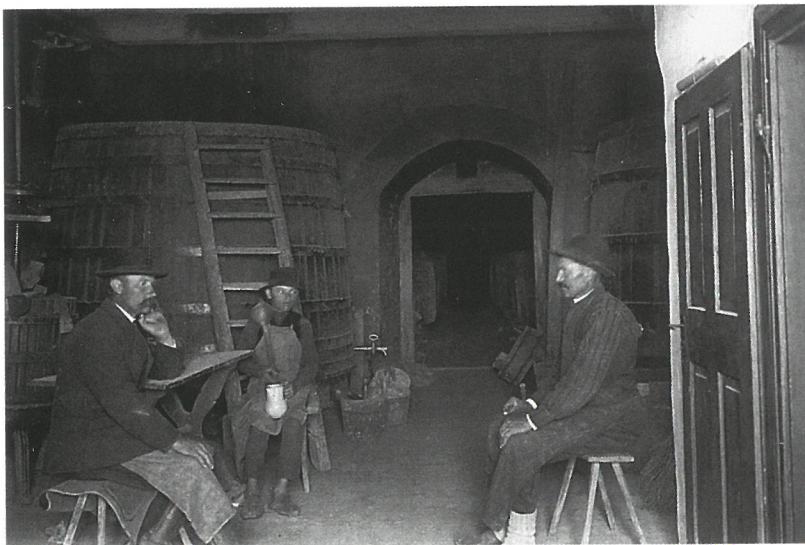
BOROZÓ BUDAPEST – A BUDAI KADARKA

A képen ábrázolt héber tartalma jellegzetes rubint színével hívja fel magára a szakértő figyelmét. A korsóba távozó ital tipikus áttetsző színe arra enged következtetni, hogy annak fajtája nem lehet más – s főleg nem itt a Sváb-hegyen –, mint a híres budai kadarka, „a vörösborok hetyke fickója”.

Ez a ritkaságnak számító, különleges nedű ma elsősorban Szekszárd környékén honos, pedig egykor még a budai régió egyedüli, kifejezetten helyspecifikus vörösboraként tartották számon. A fajtát még a török hódoltság alatt, illetve az azt követő évtizedekben honosították meg a budai hegyek déli lejtőin megtelepedő rác kereskedők és termelők. A fajta eredetét tekintve albán, más források szerint görög – kisázsiai eredetű, mely könnyed nem túl savas karakterével ma leginkább a rozéval állítható párhuzamba. A rác ürmös mellett e borfajta a budai kiskocsmák és vendéglők leggyakoribb portékája volt, melyet a legkisebb betérők és a legelőkelőbb fogadók közönsége egyaránt szívesen fogyasztott.

*„Jöjjön ki Óbudára, egy jó túróscsuszára,
A kerthelységben sramli szól és ott lehet csak inni jól.
Az asztal tarka-barka és rajta jó kadarka,
És már az első csók után, meglátja, de jó lesz kint Óbudán!”* – szól a Három tavasz egyik slágere, melyet fiatal bohém, iddogáló idős egyaránt ismert, s kántált városszerte.

A kadarka karrierjét az egyre fogyatkozó szőlőterületek mellett a filoxéra pusztítása tette tönkre a 1890-es évek elején. Termőterületei ekkortól csappantak meg Buda környékén, bár a helyi borászati évkönyvek a 1900-as évek elején még mindig a legideálisabb választásként ajánlják a piros-szőlő ültetésére vállalkozók számára. Nem véletlen írta maga Krúdy róla: „a kadarka legyen a bornál is borabb”.

BUDAPEST.

Zugliget, Főcán Vendéglő. — Auwinkel, Restauration Fasan.